

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Institutiones iuris prudentiae canonico-civilis ... in gratiam tyronum - Cod. Ettenheim-Münster 77

[S.l.], 1701-1739

Caput 9

[urn:nbn:de:bsz:31-108650](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-108650)

192
est rei persecutoria c. 5. de rapl. etc.
fin. de sepult.

Caput 9. num.

De alijs terminis Juris magis usualij
ac Scitu magis necessarijs secundum
Ordinem Alphabeticum.

A.

Acceptilatio est Solutio civilis id est: ma-
gistraria Solutio d. j. Instil. quibus modis toll.
Sed enim per interrogationem et Responsio-
nem: ut habesne acceptum, quod per
stipulationem tibi promisi, vel debui?
et tu respondeas, habeo, acceptum fero
Ulpian. in l. pluribus de acceptil.

Accessio vel naturalis vel artificialis
est, ad illam pertinet factura, alluvio
ad hanc plantatio, satio, scriptura
Actio ex crimine nascentis civiliter inten-
tata est ea, qua non ad publicam vindictam,
sed ad proprium commodum, v. g. ad rem recu-
perandam agitur.

Actio quanti minoris est ea, qua datur Emp-
tori qui rem vitiosam, si praevisisset vitium ejus-
dem, si minoris pretio, vel quanti mino-
ris emisset eam, repetere possit l. i. de
edictis edicto. Durat tantum per annum.

Actio redhibitoria est ea, qua datur Emp-
tori contra venditorem, ut ad morbidum, vel
aliam rem vitiosam, quam quis cognito vitio
non emisset, recipiat pretium, et eius restitu-
at. Tollitur, eidemque praescribitur contra
Emplorem Sex Mensibus computandis à die, quo
Empitor vitium rescivit l. Sciendum, cum sex ff
de edictis edicto.

113
Ambitus est Suffragiorum ad hono-
ras vel Magistratum consequen-
dum data pecunia corruptis.

Annona scilicet corrupta crimen
comittit ille, qui Vinum, frumen-
tum & Sordida coemittit, ut annona
carios fiat.

Ascriptibj dicuntur illi, qui per
Scripturam la terra, seu agrico-
lationi astringebant promittentes
ibi stare, colere, et non discedere.

B.

Poni Viri appellatione in iura
Iudex intelligitur.

Cadere in commissum dicuntur illi,
qua Fisco committuntur, vel
ad suum Dominum revertuntur.
Cavere de rato debet Procurator
id est, cautionem prestare, quod
Principalis pro rato habiturus
sit, quidquid in iudicio actum fuerit.
Cadere diem significat, deberi
pecuniam, licet nondum exigi
possit.

Citatio realis Rei, est ipsius Rei
apprehensio
Competentia beneficium, est
privilegium, vi cuius in certas
Personas non potest fieri execu-
tio ultra id, quod dare et facere
possunt, deducta congrua sustentatione.

tatione quoad vitum, vestitum, et habitationem.

Conditio in communi est romana, quo omnes personales actiones comprehenduntur.

Conditio indebiti competit ei, qui per errorem indebitam pecuniam solvit alicui, credens se ei teneri, cum non teneatur.

Conditio ex lege locum habet, quoties ex nova lege descendit obligatio, nec in eadem lege cautum est, quo genere actio, non exariatur.

Conditio certi competit ex omni causa, ex qua certum petitur.

Conditio incerti, per quam incertum exigitur.

Constitutum est conventio, qua quis citra stipulationem solviturum se, quod vel ipse, vel alius debet, promittit.

Contractus inominatus est, qui non habet nomen proprium: quales sunt do ut des, do ut facias: facio ut des: facio ut facias.

C. D.

Conditio praetoria, vel ius praetorium est quae Praetores in iudiciis adjuvandi, vel supplementum

Contractus stricti iuris vero sunt, in quibus iudex adstringitur ad verba contractuum, et ad id quod expressis verbis conventum est, quales sunt mutuum, aditio hereditatis, solutio indebiti, donatio, et omnes contractus leuosi, seu unilaterales, id est, ex altera parte sumtaxat obligatorii.

Contractus bona fidei appellantur, non quod alii sint mala fidei, sed quod in illis non debeat iudex stricti attendere ad id, precise, quod verbis contractantium expressum est, sed possit iudicare ex aequo et bono, et extendere sententiam ad ea, ad qua contractantium mens verisimiliter se extendit vel extendere potuerit, spectata aequitate, si fuissent recordati. Sic si in ephippio C. vel ager plenus fructibus iuenderetur, possit iudex adjudicare emptori equum in ornamentis, agrum cum fructibus, licet de ornamentis et fructibus nulla fuerit mentio facta a contractantibus. l. 13 §. 10 ff. de act. empt. Et isti contractus per ordinem recensentur §. actionum 28 Inst. de act.

D.

Dominium directum arguit proprietatem rei; Dominium verū utile solum utilitatem, et triplex est, Ususfructus, usus, et habitatio. Ususfructus est jus utendi, fruendi re alienā. Usus est jus utendi re alienā pro necessitate salvā ejus substantiā. habitatio est jus percipiendi utilitatem omnem ex habitatione adium., unde et eam alteri locare potest.

E.

Edictum pratorium, vel jus pratorium est, quod Praetores intro duxerunt adjuvandi, vel Supplendi, vel corrigendi juris Civitatis gratiā propter utilitatem publicam. Edictum sumitur etiam pro citatione, quā absens adversarius in iudicium vocatur et solet affigi, vel ad domum ejus, aut valvas Ecclesiae, aut curiae; unde et citatio edictalis dicitur.

Edictum circumduci est deleri pro emptoriam citationem, vinqz illis tolli, siqz liberē posse à iudicio recedere.

196
Emanipatio generaliter defini-
ta est actus hominis, quo filius fa-
miliae, vel filia familiae sui juris
efficitur.

Evictio est rei propria, quam
alius iusto titulo acquisitam
habet, apud Iudicem recuperat,
ratio. cum enim saepe contingat,
ut res aliena v. g. furto ablata
vendatur, vel in pignus datur
vel alio modo alienentur Do-
mino inscio, et invito; hinc iura
ut debito succurrerent ^{remedio} ~~remedio~~
concesserunt Domino, quod rem
suam nondum praescriptam ubi-
cumque extiterit, auctoritate Ju-
dicis iterum recuperare possit,
per actionem competentem
demonstrando rem hanc suam
esse.

Exceptio proprie est id, quod
Aeus objicit ad excludendam
actionem, quaequam generali-
ter exceptionis nomine omnis
veniat defensio.

Exceptiones peremptoriae inha-
tionem persequantis semper
perimunt, ideoque semper obstant,
nec possunt evitari ab Adversario,
quales censentur doli mali,
rei iudicatae, pacti conventi
perpetui, id est, ne omnino
pauca patat.

99
Falsum, seu crimen falsi ab eo com-
mittitur, qui testamentum, vel aliud
instrumentum falsum scripserit,
signo adulterino sciens usus sua-
rit, alienumve sculpsit. alterius
chirographum imitatus fuerit,
falsum nomen asseraverit, fa-
miliam mentitus sit, falsam no-
tationem induerit. in hoc crimine
lata est Lex Cornel. de fals.
et S. C. Liboniana.

Famosa actiones dicuntur, quae
justam ignominiam irrogant,
unde et famosi homines dicuntur
infamia notati; Famosa ^{vero} judicia
quae infamiam damnatis inferunt.

Felonia vox Feudistarum non pra-
cisè contumaciam vasalli in Dominum
hujusve perfidiam in vasallum
significat, verum quodvis capi-
tale scelus. l. 2. feud. tit. 26.
§. Domino 23. felonia latinis
est scelus.

Fictio juris est Legis adversus
veritatem in re possibili, ex justa
causa dispositio. Flagrante natura
fictionis juris in eo consistit, ut
esse fingatur, quod reverà non
est, licet esse possit, in ordine ad
aliquem juris effectum ex jus-
ta causa inducendum. plura

hujus fictionis passim in jura
 habentur exempla. V. G. Mo-
 nachus renuntians mundo civi-
 liter mortuus habetur can. pla-
 cuit. 16. q. j. et hae civitis mors
 reputatur fictioe juris quoad
 effectus varios pro morte natu-
 rali. Similiter servus, licet
 vivat, tamen reputatur pro
 mortuo l. cum hic status d.
 si donator ff. de donat. inter
 vir. et uxor. Item Monaste-
 rium habetur loco filij, idq;
 fictione juris ob favorem Re-
 ligionis in ordina ad carlum effec-
 tum, de quo habetur mentio
 in c. presentia. 8. de probatio.
 Fictio juris differat a presump-
 tione j. quod hae assumatur
 in casu dubio secundum veri-
 similem veritatem, fictio vero
 juris fingit vera esse ea, quae
 revera non sunt. 2. quod
 contra presumptionem admitta-
 tur probatio in contrarium, et
 si de hoc pateat, tunc presump-
 tio cadit veritati; e contrario
 fictio juris nunquam admittit
 probationem contra se; quia est
 quaedam Legis dispositio fux-
 data super naturali aequita-
 te.
 Fictio juris postliminij locum
 habet, quando captus ab hostibus
 in civitatem revertitur, tunc

enim nunquam à civitate abscipi
tingitur. Est autem postlimi-
nium jus amissa rei recipienda
ab extraneo, et in statum prin-
tinum restituenda inter nos, et
liberos, populos Regesq; morib;
at legibus constitutum; nam quod
bello amisimus, aut etiam citra
bellum, hoc si recipiamus, dici-
mus postliminio recipere.

Fideicomissu est ultima testatoris
7 voluntas, qua testator verbis precariis
vel totam hereditatem vel partem in
testamento vel codicillis alium relin-
quit ab herede fiduciario post
opus mortem tradenda; ut cum tes-
tator hereda suu marciu rogat, ut
is totam hereditatem retenta sibi 2/3
parte hereditatis cajo restituat; Di-
co 24^{ta} parte retenta nam hic locum
habet SCtum Trebellianu quo de-
tractio 24^{ta} partis valet.

Fideicommissum est liberalitas
qua quid verbis precariis, vel
alio quocunq; modo precaria
voluntatis, testamento, vel codi-
cillis, vel aliquo alio genere
ultimi iudicii seu voluntatis con-
feritur in aliquem.

Fiscus est privatum Principis
ararium, quod à Publico, id est
populi arario separatur.

G.

Genus appellant Jurisconsulti
quod Dialectici Species, cuius
modi est equus, homo; illas vero
res, quas Dialectici individuas,
Jurisconsulti vocant Species.

H.

Hereditas, qua dicitur legitima
est ea, qua sine testamento ali-
cui deferitur l. 12. tabularum
l. quod autem C. J. qua in fraudem
cred.

200
Homologare dictio graeca est, lati-
nis idem ac confirmare, vel laudare
vel consentire, vel confiteri l. ne
in arbitris ff. de arbit.

Ingenuus est, qui ex Matre ali-
quo graviditatis tempore libera-
natus est. nec refert Sive Pater
Servus, Sive liber fuerit.

Instantia est exercitatio iudicij
à libris contestatione ad Sententia
usq. de Jure Civili l. ult. C. ut
intra certum tempus non exten-
ditur ultra triennium, quo elapso
perit; Secus Jure Canonico c. 16.
rehabilis 20. de iudicijs; Non tamen
propterea perit actio, qua usq.
ad 40. annos extenditur, ut etiam
transeat in haeredes, l. fin. C. de
praescript. 30. ann.

Intentio dicitur Sumitur pro acti-
one, vel pro ipsa petitione, qua
in libello proponitur.

Intentio fundata nihil est aliud
quam factum cui immititur petitio
actoris; Sic si Cajus actor in li-
bello dicat: Titius mutuos dedi
mille florenos, quos ut mihi solvat
peto; Titius vero neget hoc factum,
nampe mille florenos unquam
sibi fuisse mutuo datos, inten-
tionem Caij, qua in hoc mutuo dato
fundata erat, negasse dicitur.

Interdictum aliquando Sumitur
pro edicto, aliquando pro de-
creto, aliquando pro actione,

et nonnunquam pro censurâ Ecclesiasticâ, ideo non uno eodemque modo definitur. Ceterum licet actionis nomine etiam interdicta nonnunquam vendant, differunt tamen ab invicem; eoque plerumque actiones sint de proprietate; interdicta vero omnia de possessione.

Judicatum Solvi ^{dicimus} ~~dicunt~~ Veteres illam satisfactionem, quae de Solvendo per rem fit.

Judicio se sisti, in iudicium se exhibere idem significant, l. 7. 8. 9. 10. 11. ff. Si quis cautioni.

Judicium contradictorium habetur, quando alter litigantium contradicit, et consuetudinem ^{impugnatur} impugnat in iudicio.

Juramentum calumniae est religiosa asseveratio, qua uterque litigantium affirmat et promittit, se nihil causa calumniae agere, vel aliter esse, sed quod omnino iustam sibi causam aut defensionem esse credat. Si repetatur ad singulos actus dicitur juramentum malitiae. Ceterum calumnia huiusmodi idem est, ac alicujus in libris per fraudem et frustrationem vexatio.

Jurisdictio alia est contentiosa, quae scilicet cum dissensu et contentione partium exercetur, ad quam pertinet leges

1178.
an ergo antiquus
usus, vel loquendi
modus.

condere, precipere, punire, cau-
sas dirimere; quare proprium
tribunal postulal.; alia vero
est voluntaria, qua videlicet
sine contentione et dissensu
partium tantum in volentes exer-
cetur., ad quam pertinet legi-
timare, dispensare, beneficia
et officia conferre, sacramenta
administrare.

Juris prohibitoria sunt ea, que
quilibet presumitur posse, nisi
ostendatur esse prohibendum.
Jus habere revocandi domum idem est ac jus
habeat petendi, ut causa remit-
tatur ad judicem loci, in quo
quis domicilium habet.

L.

Liberti dicuntur, quos Dominus
ex justa servitute solverunt, ac
manumiserunt., unde et hujusmodi
Domini, qui a morte in vitam illos
revocaverunt, appellantur Patroni,
quasi Patres. 7 veluti

Litis aestimatio est rei qua in
controversiam adducta est una
cum eo, quod propter eam laboris
interfuit, in certam pecuniam sum-
mam redactio.

Locus constituti est ille, in quo
aliquis se obligavit debitum V.S.
soluturum.

M.

Manu mittere est dare libertate.
Minor dicitur, qui nondum 25. annu-
m excessit.

207
Missio in possessionem bonorum ex primo Decreto, est prima jussio seu Sententia interlaculoria iudicis, per quam actor ob contumaciam Rei mittitur in possessionem bonorum petitorum custodia causa.

Missio \odot ex 2^o decreto est 2^a jussio iudicis, per quam actor ob perseverantem Rei contumaciam verus constituitur Possessor illorum bonorum; et sic acquirit facultatem prescribendi, omniaque probandi proprietatem in adversario reijci.

7 per
Momentaneum beneficium, seu actio civilis restitutio possessionis vim aut alio iniquo modo ablata; dicitur et momentanea possessio, quia confestim et ipso momento facienda est, dilata Domini quaestione.

N.

Negotiorum gestio est contractus improprius, quo quis gratuito et absque mandato alterius ignorantis negotium gerendum suscipit. Et in hoc differt à mandato, quod hoc fiat inter scientes et ipso facto utrinque expressi consentientes.

Novi operis nuntiatio est sollemnis prohibitio vicino facta, ne in opere novo aedificando pergat, donec de iure aedificandi constiterit.

Novare, novum seu recens facere et mutare significat. 7

Noxa dare servum, vel pecus, est servum vel pecus pro damno illato dare illi, qui laesus est, unde et actio noxialis dicitur ea, qua petitur ut servus vel pecus, a quo damnum illatum est, tradatur noxae, seu datur pro damno illato, aut litis solvatur aestimatio a Domino.

O.

Officium Judicis nobile est id, quod Judex proprio motu, non in iure proposita actionis exercet, ob publicam solum utilitatem, quomodo modum facit in criminalibus inquirendo et puniendo facinorosos.

Officium Judicis mercenarium est, quod Judex non proprio motu exercet, sed ex praescriptione actionis aut legis, ad quam se componere necesse habet; unde et mercenarium seu padessequum dicitur, quia actionibus deservit.

B.

Paraphernalia bona, sunt res uxoris extra dotem constituta quasque in domo Mariti in usu habet.

Pauperies est damnum sine injuria facientis datum, ut cum animal, quod seron caret, damnum intulerit. l. j. si quadrops. paup. fec.

7 Unde Novatio dicitur, prioris debiti in aliam novam obligationem translatio, manente eodem creditore et debitore, si enim vel creditor vel debitor mutatur, dicitur delegatio

207
Peculatus ab ijs committitur, qui rem
publicam seu fiscalem, religiosam
vel Sacram furantur. quanquam
in re Sacra propria sacrilegium
fieri dicatur.

Plagium committunt qui liberos
nostros, vel personas nobis subiectas
abducunt, vel ijs persuadent ut
nobis nascentibus aufugiant.

Petitorio iudicio persequimur do-
minium rei.

Possessorio intendimus de posse-
sione vel adipiscenda vel reti-
nenda, vel recuperanda.

Postulare est causam agere apud
iudicem.

Præscriptio fori, idem ac exceptio
fori declinatoria; unde non ad-
missa præscriptione fori idem est
ac non admissa exceptione quia
quis forum declinare intendit.

Prærogativa jurisdictionis, est
extensio jurisdictionis ad per-
sonam, causam, tempus, locum
in quas, quando, et ubi alias non
competit iudici tali, factum libere
consensu partium litigantium.
vid. Pichler. l. 2. tit. 2. n. 89.

Patria potestas est ius, quod habet
Pater in filios; et sunt in potes-
tate Patris filij, ex filijsq; ad
nepotes, pronepotes.

Præsumptio alia est hominis,
alia Juris tantum, et alia Juris

et de jure. prior est conjectura
 nullo jure expressa aut firmata,
 sed quam concipit homo ex facti
 qualitate, et circumstantijs ali,
 quid conijciendo et assumendo
 pro vero, donec aliud demon,
 stratur. 2^{da} est, quando
 jus in dubio aliquis præsunit
 et tam diu pro vero habet, donec
 vel contraria probatione, vel
 fortiori præsumptione elidat.
 3^{ta} deniq, cum Lex ita ali
 quid præsunit, ut super tali præs
 sumptione jus firmum statuatur,
 eamq, præsumptionem ita pro
 vero haberi vult, ut regulari,
 ter probationem in contrariu
 non admittat.

R.

Quasi delictum est, cum quis sine
 dolo, culpa tantum aliqua delinquere
 intelligitur.

Quasi dominium alicujus rei compe,
 titi, qui a non Domino eam bona fide
 emit, et necdum eam præscripsit.

Quasi Contractus, qui solum fictione
 juris consensu constat, ut tutela
 administratio, a ditio hereditatis.

R.

Relatio est iudicis ad Principem
 facta consultatio de jure cause
 coram ipso disputata.

Replicatio est exceptionis ex,
 ceptio, seu allegatio competens

207
Actori ad infringendam rei excep-
tionem. Duplicatio vero est re-
plicationis confutatio.

Receptitia dos est, quam is, qui
dedit, soluto matrimonio sibi re-
di stipulatus est.

Res iudicata dicitur, qua fine
controversiarum accipit pronun-
tiatione iudicis, quod vel pro-
condemnatione, vel a solutione
contingit.

Repetundarum crimen est, si
Magistratus, vel in officio publico
constituti a privatis aliquid ac-
cipiunt eo fine, ut aliquid faci-
ant, vel non faciant, quod ex
officio facere, vel omittere te-
nentur.

Residuum crimen, seu de re-
siduis est publica pecunia
retentio, qua apud aliquem
ex administratione remanet.

S.

Satisfactio est cautio pro eo,
quod inter partes est, ut de eo
reddatur in eventum certiores.
Scrutinium dicitur examen.

Sententia interlocutoria est, qua
non super principali causa,
sed super rebus ad eam definitis,
san pertinentibus, ut de testibus
v. g. producendis fertur.

Servitutes praediorum rusticorum dicuntur, quarum usus duplaxat est in rebus rusticis, cuiusmodi sunt iter, actus, via, aqua ductus, hauritus aqua, pecoris ad aquam apulsus, pecoris pascendi. l. 1. et leg. ff. de serv. rust. praed.

Servitutes Urbanorum praediorum dicuntur praedia eiusmodi qualitatibus affecta, quibus illa subijciuntur praedijs alienis: harum usus solum est in aedificijs sive ea in Urbe, sive in agro l. 1. ff. comm. praed. veluti altius tollendi et officendi luminibus vicini, aut non extollendi. Item stillicidium averteendi in tectum vel in arcem vicini, aut non averteendi l. 2. ff. de servit. Urb. praed.

Specificatio fit, cum quis ex aliena materia non reducibili bona fide speciem efficit, cui similis commixtio et confusio.

Stellionatus dicitur a Jurois = consultis fraus omnis, atque impostura, quae propriam significationem non habet, et in proprio delicti nomen non cadit.

Stipulatio est contractus nominatus verbis in usus interrogacione praecedente congrua responsione iisdem verbis mox subsequente, sic ut uno interrogante: promissione dare centum? alter mox R. promitto.

289
Substitutio est 2^a vel ultionis
heredis in locum deficientis primi
vel ulterioris gradus substitutio.
Est vel vulgaris, vel pupillaris
illa fit in locum quorumvis non
adventum hereditatis; hæc fit
in locum pupillorum, si contin-
gat pupillos mori.

Successorium adiectum, et suc-
cessorium caput dicitur: quo
inter bonorum possessorum suc-
cessionis gradus definiti sunt
ut, utro repudiante vel omittente
vel tempore excluso sequentes
in locum eius admittantur l. j.
ff. de Success. Edict. l. null. C. de
dem. tit.

Summarius processus est, in quo
de plano proceditur sine figu-
ra et stramine iudicij, atq; sine
solemnitatibus iuris positivis, serva-
tis tamen ijs, quæ de iure natu-
rali ad legitimam causam cogni-
tionem necessaria sunt. bene
habet in modicis causis, ac in
ijs quæ celerram expeditionem
expetunt.

Testamentum inofficiosum est,
quod certis personis in certis
exhereditatis non ex officio

pietatis factum esse videtur
L. 2. §. de offic. test.

Translatilia Veteres dixerunt non
nova, nec nuper inventa sed alium,
de translata.

Tubala legitima est, qua de factis
a lege sine provisione hominis agri-
tis et cognatis.

V

Vis publica est, qua armis infer-
tur; hanc inferunt grassatores,
Seditiosi, insidiantes cum latrocinio.

Vis privata est, qua fit
sine armis, ut si quis aliquem
sine armis de agro suo deiciat.

Usucapio, idem est ac prescrip-
tio, quidam tamen volunt per usu-
capiam res corporales, per
prescriptionem vero incorpora-
les acquiri. Definitio adjectio
domini per continuationem
possessionis temporis lege defi-
niti.

Utrubi, est interdictum seu actio,
qua datur ad retinendam posses-
sionem rei mobilis.